

Tegendraads lezend het publiek debat analyseren

Workshop van Mariecke van den Berg

Marjolein Tiemens-Hulscher

We weten dat we wat in de krant of op andere media verschijnt, niet zomaar voor zoete koek moeten slikken. Het valt echter niet altijd mee om feiten, nepfeiten, alternatieve feiten of meningen van elkaar te onderscheiden. Mariecke van den Berg, een stoer ogende vrouw, liet ons bij deze workshop zien hoe taalgebruik het publieke debat kan beïnvloeden.

Emoties zoals boosheid, angst, verdriet of verontwaardiging worden vaak opgeroepen door de combinaties van woorden in een tekst. Uit het kennismakingsrondje bleek dat er veel nieuws is dat ons bezighoudt of waar we ons zorgen over maken: migratie, vluchtelingen, klimaatverandering, man-vrouwverhouding in het bedrijfsleven en de politiek, het onderwijs en de verharding in de taal en de samenleving.

*Mariecke van den Berg:
nieuws in context;
foto: Alexandra Bosbeer*

De hamvraag is: hoe zorg je dat je actief betrokken blijft bij het debat, zonder het idee te hebben dat je erdoor overspoeld wordt?

Reageren op het nieuws

Volgens de econoom Hirschman kunnen mensen op drie verschillende manieren op het nieuws reageren.

* *Exit* of vluchten. Je draait het nieuws de rug toe. Door de groep werden verschillende vluchtstrategieën aangedragen: met een (jeugd)boek in bed blijven lezen, leuke films kijken op tv, wandelen.

* *Loyalty* of het verduren. Je blijft in de situatie zitten die je niet bevalt, maar je onderneemt geen actie. Bijvoorbeeld niet overstappen naar een groene energieleverancier of duurzame bank.

* *Voice of resistance*, verzet. Je stem laten horen en in actie komen.

Welke strategie past bij jou? We waren het er al snel over eens dat dit heel erg van de situatie afhangt. Het maakt uit waar het over gaat, hoe je zelf in je vel zit en last but not least of je het gevoel hebt dat je daadwerkelijk direct invloed kunt uitoefenen. Iemand vertelde

dat ze zo langzamerhand moe wordt van het steeds in verzet komen en nu 'terugvalt' in het verduren.

Iemand anders voelde juist het omgekeerde. Na jaren van maar aanzien is het nu of nooit. Een vorm van heimelijk verzet is ook mogelijk, zoals bijvoorbeeld het niet kopen van kiloknallers en plofkippen.

Context, woordgebruik en woordcombinaties

Verzet of niet, het is volgens Mariecke belangrijk om bij het publieke debat betrokken te blijven. Lezen is daarin de eerste stap. Maar dan wel tegendraads met een zekere gezonde achterdocht. Let eens op de context. In welke context is de tekst geschreven en in welke context wordt die verspreid? Wie wordt aangehaald en wie juist niet?

Woordgebruik en de combinatie van woorden hebben grote invloed op de emotionele laag die bij ons wordt aangeboord. Sara Ahmed, schrijfster van het boek *Cultural Politics of Emotion*, reikt ons twee woordfenomenen aan die 'sneaky' werken: *sticky signs* en *problematic proximities*. Een *sticky sign* is een woord dat aan een persoon of groep personen wordt geplakt en niet meer loslaat. De weigerambtenaar is daar een voorbeeld van.

Bij *problematic proximities* gaat het om woorden die dicht bij elkaar in de zin staan en door associaties aan elkaar worden gekoppeld. Een bekend voorbeeld is 'islam' en 'terrorisme'. Als je die combinatie maar vaak genoeg samen leest, worden ze een en hetzelfde in je gedachten. *Problematic proximities* kunnen je dus heel erg op het verkeerde been zetten.

Analyse en verontwaardiging

In kleine groepjes hebben we geoefend in de herkenning van deze woordfenomenen. We hebben ook geprobeerd te analyseren wat ze met de tekst en onszelf doen. Ik proefde een gedeelde verontwaardiging over hoe hele groepen mensen weggezet worden als ___ (vul hier iets negatiefs in) terwijl het vaak slechts een klein deel van de groep betrof. Kortom: *sticky signs* en *problematic proximities* zijn de alarmbellen die je alert maken en de kleur van de tekst laten zien. Boodschap: wees je daar bewust van bij het lezen van het nieuws!